

15 let studentského divadla

Fakulty informatiky
Masarykovy univerzity

1998–2012

**15 let
studentského divadla
Fakulty informatiky
Masarykovy univerzity**

1998–2012

Josef Prokeš (editor)

Masarykova univerzita
Brno 2012

Věnováno panu profesoru Ludvíku Kunderovi,
který nám s počáteční dramaturgií PROFIDIVADLA pomáhal.

© 2012 Josef Prokeš (Ed.)

© 2012 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7717-1 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-5972-6 (brožovaná vazba)

Obsah

Okruh „pozitivních deviantů“ dělá divadlo	5
1998 Lambda Kalkulka	17
1999 Přelet horkovzdušného balónu nad Fakultou informatiky	18
2000 Labyrint světa a lusthauz srdce	20
2001 Mezinárodní konference Femini di Brno	23
2002 Dilema mentálního dálkopisu	27
2003 Hamlet, králevic dánský	31
2004 Nálevna U děkana	37
2005 Fyzikové	40
2006 Sajsns fikšn (aneb vesmírná odysea po česku)	44
2007 Návštěva staré dámy	49
2008 Cukrárna Myriam	52
2009 Ptákovina	56
2010 Romeo a Julian	63
2011 Pulp Fiction	72
2012 Rychlé šípy na kolenou aneb Dlouhé Bidlo vítězí	87
Vzpomínky pamětníků	99
Jmenný rejstřík	116

Okruh „pozitivních deviantů“ dělá divadlo

Studentské divadlo na neuměleckých oborech vysokých škol v sobě snoubí hned několik funkcí: utužuje týmového ducha, učí studenty dovednostem charakteru zcela odlišného od zaměření vlastního odborného studia a v posledním řadě i specifickým způsobem vzdělává.

PROFIDIVADLO na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity

Uvedený studentský divadelní soubor (PRO Fakultu Informatiky DIVADLO) vznikl roku 1998, původně jako výhradně spontánní zájmová záležitost jedné fakulty, od roku 2006 pak působí na FI MU v rámci celouniverzitně volitelného předmětu *Divadelní hra*. Během jarního semestru je vždy nastudována inscenace, jejíž premiéra probíhá v největší posluchárně Fakulty informatiky MU v den konání Dies Academicus Brunensis (středa v polovině května). V týdenním odstupu potom následují repríza a derniéra na brněnských scénách, jakými jsou třeba Centrum experimentálního divadla Divadla Husa na provázku, Starý pivovar, divadelní sál klubu Šelepova, nejnověji scéna Buran Teatru multikulturního centra Stadion. Po derniéře ještě následuje od pátku do neděle víkendový výjezdní seminář, na němž se zhodnotí společné úsilí.

Zkoušky jsou vždy ve středu od 18 do 21 hodin v největší posluchárně fakulty, kde se posléze uskuteční i premiéra. To je důležité, neboť studenti si od samého začátku zvykají na specifický prostor, na nasvícení i ozvučení, mají k dispozici improvizovanou šatnu i místnost pro techniku. Na vyladění inscenace a generální zkoušku počítáme navíc i s nejméně jedním pracovním víkendem a celodenní zkouškou v den státního svátku.

Začátkem semestru probíhá konkurz přihlášených studentů. Ti zájemci o předmět, kteří neuspějí v obsazení rolí, se podle potřeby mohou začlenit do realizačního týmu představení (původní hudba, zvuk, světla, projekce, stavba scény, rekvizity, kostýmy, inspicie, nápověda, design scény a plakátu atp.). Předmět je přístupný studentům celé Masarykovy univerzity, pro regulérní zápis je nutný souhlas učitele předmětu

v souladu s výsledky konkurzu. Kdo již jednou předmět absolvoval, může se opakovaně na vzniku dalších představení podílet, avšak nemá nárok na kredity; **PROFIDIVADLO** je chápáno hlavně jako praktický seminář kreativity a týmové spolupráce, specifický kurz soft skills. Nejde nám tedy ani tak o výsledek, jako spíše o cestu k němu. Do rolí proto přednostně obsazujeme „prvožadatele“ z nižších ročníků, které musíme opět a znovu učit základní dovednosti.

Texty pro divadlo bez opony

Dramaturgie studentského divadla je obtížná, amatéry však podceňovaná záležitost. Laikové často ani netuší, co to dramaturgie vlastně je. Při výběru textu, který hodláme nasadit, musíme zohlednit prostorové, technické i významové možnosti našeho studentského divadla (premiéra se hraje v nedivadelním prostoru bez opony a potřebného technického zázemí), nezkušenost herců, jejich hlasovou a pohybovou nevybavenost, množství a rozsah jednotlivých rolí. Začínali jsme s několika herci, postupně je však zájemců tolik, že se na našich posledních inscenacích podílí kromě štábu dvaceti lidí na třicet až čtyřicet herců, dohromady tedy kolem padesáti, šedesáti členů týmu. A do konkurzu na role je zájemců kolem stovky. Všichni si chtějí zahrát, nebo se alespoň do tvořivé party dostat jako technický personál. Je výhodné nasadit inscenaci, v níž nedominuje jen několik postav s rozsáhlou textovou zátěží, nýbrž takovou hru, kde je pokud možno zodpovědnost rozložena do více rolí menších.

Rozhodně doporučujeme začínat s kratšími texty v rozsahu do jedné hodiny a hranými bez přestávky. Přestávka naruší kontinuitu diváckého vnímání a musí se po ní znovu navazovat kontakt jeviště s hledištěm. Berme v úvahu, že zdánlivě krátké texty během zkoušek časově nabudou mimoslovními akcemi a improvizacemi, pro studentské herce typickými.

Vstřícný pan Ludvík, přísný pan Milan

Problematická jsou autorská práva. Někteří autoři nám je poskytli gratis a se vstřícnou ochotou, navíc byli ochotni akceptovat i všechny naše –

často krkolonné – úpravy a škrty. Nejraději vzpomínáme na **Ludvíka Kunderu**, který nám s dramaturgií první roky pomáhal (sám kdysi dramaturgoval *Návštěvu staré dámy*, takže jsme to u něj doma v Kunštátu při čaji mohli probrat opravdu důkladně). Vstřícní a milí byli rovněž **Ivan Klíma**, **Martin Hilský** nebo **Marian Palla**.

Naopak jsme nepochodili s **Milanem Kunderou**, který nám hru *Ptákovina* skrze své francouzské právníky zakázal týden před premiérou, takže mohla být realizována pouze jako neveřejná zápočtová semestrální práce pro vzdělávací účely (plakáty na premiéru, reprízy i derniéru už byly vytištěny, našťástí dosud nevylepeny). A to i přesto, že český autorský zákon gratis školní divadelní představení na půdě fakulty i bez předchozího autorova svolení povoluje. Právníci Milana Kundery argumentovali francouzským zákonem, který bez výjimky chrání veškerá autorská i osobnostní práva.

Dramaturgický experiment versus klasika

Optimální pro studentské divadlo je vlastní původní tvorba studentů, pedagogů, nebo celého týmu. Náš student **Ondřej S. Nečas** napsal výtěčnou hru pro rok 2002, týmovou práci při tvorbě textu jsme si vyzkoušeli v letech 2004, 2001, 1999 a 1998. Napsali jsme a následně nastudovali to, na co jsme momentálně stačili po všech stránkách, tvořili jsme pro konkrétní komický či dramatický talent, text byl i sémanticky „šitý na míru“ divákům fakulty a univerzity.

Bez autorských zádrhelů zůstávají klasikové, třeba **Komenský** nebo **Shakespeare**. Alespoň zatím. U zahraničních klasiků ovšem musíme získat souhlas žijícího překladatele.

Nejsnadněji divácky stravitelné a tudíž nejděčnější jsou zajisté komedie, zejména pak ty, které nějakým způsobem reflektují konkrétní situaci fakulty. Časem však cílevědomější soubor přestane uspokojovat cesta nejmenšího odporu a začne si klást vyšší nároky, třeba ve formě čistokrevných dramát. Ve formě původní tvorby. Experimentu. Alespoň podle našich zkušeností by divák neměl být nikdy ukonejšen tím, co pro

něj bylo libé loni a předloni; ale naopak by měl být nepřestajně překvapován a zneklidňován něčím provokativním a pro něj novým, neobvyklým.

Úpravy textu jsou nezbytné pro každé divadlo i pro každý titul. Hry určené profesionální scéně je třeba pro studentské divadlo přinejmenším zkrátit a jejich pojetí přizpůsobit stávajícím možnostem. Aktualizace textu záměnou původních osob jmény členů fakulty je sice divácky vděčná, avšak prvoplánová a tak trochu nedůstojná. V některých divadelních scénářích jsou natolik podrobné režijní poznámky již od autora, že se hry vlastně „režirují samy“ (Dürrenmatt), v jiných nejsou vůbec (Shakespeare). Žijící autoři jsou většinou ochotni studentskému divadlu odpustit i podstatná a krkolomná přepracování, protože na svoje studentská léta již pohlížejí s nadhledem. I překladatel pan profesor **Martin Hilský** nám, jak již bylo dříve naznačeno, vposled na naše změny kývnul, přestože dlouho krvavé slzy ronil a nemohl rozdýchat především zborcený blankvers. Pouze Milan Kundera nesvolil změnu jedinkého písmenka. A to jsme v naší inscenaci v jeho textu nevypustili nic, jen jsme přidali nemluvenou roli učitele hudební výchovy, který na svoje housličky podkresluje některé akce a promluvy.

Despotická režie a terapeutická síla divadla

Režie si vytvoří svoji vlastní poetiku odvislou od osobnosti, jaká zpočátku stojí v čele souboru. Režisérské žezlo se časem předává dalším adeptům, poněkud již zkušeným a zaběhaným hercům. Asistenti režie mohou zejména v počáteční fázi zkoušek vést paralelně zkoušky další, a na nich tak zvaně postavit dílčí role. Hlavní režisér se pak nemusí zdržovat maličkostmi. V dnešní době e-mailové pošty a mobilních telefonů je režisér schopen po každé zkoušce verbálně formulované připomínky ještě dodatečně společným dopisem rozeslat a upřesnit, zároveň stanovit průběh zkoušky následné, takže se to dozví i ti, kteří na minulé zkoušce třeba z nejrůznějších příčin absentovali. A vůbec: co je psáno, to je i dáno. Nikdo se nemůže vymlouvat, že něco přeslechl.

V režijním přístupu je vždy obsažena značná dávka despotismu – ať již manifestovaného, nebo skrytého. Musí to tak být, neboť výsledný

tvář by se při „demokratické režii“ (v níž je dopřáno sluchu všem připomínkám) podle našich zkušeností rozpliznul do kompromisů a dílčích ústupků. Od všech členů inscenačního týmu vyžadujeme bezpodmínečnou kázeň a dochvilnost. Přestupky řešíme vyloučením, neboť jiný přístup by jednoduše neobstál.

Režisérské osobnosti by se daly kvalifikovat různě, sám ze svých zkušeností namátkou zaberu od Krejčí až po Goldflama či Pitínského. V našem studentském **PROFIDIVADLE** byl oním režisérským iniciátorem student **Robert Král**, který po absolvování naší fakulty a velkém doktorátu z informatiky vystudoval dodatečně pro radost ještě režii na FAMU. Takže nám nyní zanáší do filmu, nicméně z jeho osobitosti čerpala celá další generace našich režisérů. Z těch nynějších režisérů jmenujme alespoň **Zdeňka Filipce** a **Lukáše Jungu**.

Spornou záležitostí se nám jeví alternování rolí. Několik let jsme zkoušeli alespoň hlavní role alternovat s tím, že se obě obsazení střídají při premiéře, repríze a derniéře, alternace však neúnosně zdržují. Proto se snažíme nevhodně obsazené role přeobsadit co nejdříve a zkoušet naplno s jedním obsazením. Je zde ovšem obrovské riziko onemocnění některého člena týmu těsně před premiérou. Zatím jsme však i takto vyhrocené situace zvládli, aniž bychom se divákům předem omlouvali. Pokud není někdo hodinu před začátkem představení přítomen, začínáme řešit situaci krizovou alternací.

Scénická hudba je nesmírně důležitou složkou výsledného diváckého dojmu. Náš divadelní soubor měl to štěstí, že s ním od samého začátku autorsky spolupracovali talentovaní studenti jako hudební skladatelé. Zpočátku to byl **Mikuláš Piňos**, který souběžně se studiem informatiky na MU studoval i skladbu na Hudební fakultě JAMU. Nyní je to náš talentovaný doktorand **Pavel Hamřík**, úspěšně křížící programování s hudební kompozicí. Odpadají nám tak složité jednání s OSA při užití převzatých skladeb.

Zkoušky a reflexe

Rozvržení zkoušek jsme vtěsnali do jediného semestru. Zkoušíme jednou týdně večer, přičemž ve volných učebnách první měsíc první dvě hodiny paralelně probíhají zkoušky další a poslední hodinu se všechno sjede dohromady. Úvodní zkouška padne na konkurz pro obsazení jednotlivých postav a orientační přečtení textu již dle zadaných rolí (vytisknuté a svázané texty je nutno v dostatečném počtu přinést předem, a to i pro veškerý technický personál). V jarním semestru zkoušíme i ve státní svátek a na zkoušku padne rovněž nejméně jeden víkend. (Připomínám pro jistotu, že je třeba s dostatečným předstihem zarezervovat potřebné učebny a zkoušky mimo pracovní dny dohodnout s vedením fakulty. Jestliže je divadlo zaregistrováno jako vyučovací předmět, pak máme nárok na učebnu v rámci rozvrhu. Jde-li pouze o volnočasovou aktivitu, musíme se spokojit se zkušebnou až mimo rozvrh.)

Po derniéře míváme vždy poslední víkend v květnu nebo první víkend v červnu od pátku do neděle výjezdní seminář, na kterém již v pohodě po přestálém napětí probereme, co se nám podařilo a co ne. Pracuje-li dramaturgie s předstihem, je již na tomto semináři možno rámcově probrat další titul pro příští rok. Pochopitelně se při tom i opéká sele, hraje fotbalík proti místním hasičům (herečky stavíme do útku), probíhá společné půlnoční koupání v lesním koupališti... Tenhle oslavný víkend je, domníváme se, spravedlivou kompenzací pracovního zkouškového víkendu před premiérou.

Zázemí

Technické zabezpečení se u každého studentského souboru teprve postupně vytváří a doladuje. V prvních letech jsme si půjčovali reflektory z profesionálních divadel, ozvučení improvizovali podle možností atp. Není divu, že jsme třeba po zapnutí nekvalitního výrobce mlhy spálili elektrický okruh včetně napojených notebooků. Naše fakulta informatiky je ovšem technicky nadstandardně zabezpečena, takže jsme si již v roce 2004 mohli dovolit **Nálevnu u děkana** snímat třemi kamerami a paralelně promítat na plátno 7 krát 4 metry, přičemž inscenaci bylo možno souběžně sledovat přes Internet. Navíc se na plátno živě snímal

příchod protagonisty již před fakultou, jeho průchod budovou a vstup do dveří na jeviště, kde se prolнул s reálem. Tahle technická ekvilibristika se nám zpětně jeví jako tak trochu samoúčelná ve smyslu: heč, co my všechno umíme! Sám jsem tehdy jako režisér z představení neměl nic, neboť mi bylo v režijní kabině přepínat záběry jednotlivých kamer a trnout, kdy se zas někde rozpojí konektor. Ale na tuhle inscenaci máme i milou vzpomínku. Do jednoho výstupu jsme si půjčili děti z mateřské školky, které ovšem netušily, že se jejich mnohonásobně zvětšený obraz bude souběžně promítat na plátně. Jedna holčička se při premiéře ohlédla a s nataženým prstem upozorňovala svoje malé kamarády: *Hele, to jsem já a ty taky, tamhle ti velicí jsme my!* Bylo to mimo roli, ale diváci to přijali s nadšením.

Zajisté, že na fakultě nemáme svoji hereckou šatnu ani rekvizitárnu. Převlékáme se v místnosti pro uložení úklidového materiálu, tedy v podmínkách značně „bojových“. Tím více pak při reprízách oceňujeme profesionální herecké zázemí, jaké je například ve sklepní scéně CED Divadla Husa na provázku nebo za jevištěm Buran Teatru.

Podpůrný štáb hereckého souboru se každý režisér naučí oceňovat velmi brzy. Jako náповěda by měli fungovat dva lidé, aby se při zkouškách mohli střídat, jelikož jde o činnost náročnou na soustředění. Inspice musí bezchybně fungovat na obou stranách jeviště, diváci přitom o ní nemají ani tušení. Inspicent se navíc během představení orientuje v textu jenom s pomocí kapesní svítilny, nověji čte text z notebooku. Takový člověk pochopitelně nebývá u herců oblíben, nezbude mu než být nesmlouvavě přísný, k dovršení všeho to právě on často schytá od režie za pozdní či špatně načasované nástupy. Sáhodlouze bychom mohli psát o práci se světly a se zvukem, každá chyba v tomto směru může i výborně nastudovanou inscenaci doslova pohřbit. Proto světla a zvuk nasazujeme již asi po měsíci hrubého nastehování představení, aby si herci a technici zvykli na vzájemnou spolupráci. Také kostýmy a design scény i plakátu jsou důležité; s rekvizitami by mohli studentům vypo-moci třeba i vstřicní údržbáři fakulty.